

Першим логічним етапом у дослідженнях відносно проблем реабілітації стало районування. За рівнем радіоактивного забруднення територія розподіляється на низький, середній та високий ступені забруднення. Територія першого ступеню охоплює 30 відсотків площі всієї зони. Саме вона і є найбільш перспективною для подальшого господарського використання з огляду на радіоекологічну безпеку.

Враховуючи особливості, на увагу зазначаються (і розглядались) промислова, природоохоронна, лісгосподарська, сільськогосподарська та екскурсійна діяльності. А також наукові дослідження і спортивне мисливство. Якщо характеризувати коротко, то їхні перспективи мають приблизно такий вигляд. Промислова діяльність зосереджена переважно в цент-

тих рівнів. На найбільш забруднених землях має сенс заліснення. Але у даному випадку - мова про його суто захисне значення.

Проблема лісового господарства зони - відсутність повноцінної системи догляду за насадженнями. Традиційні технології лісовідновлення - рубки догляду та санітарні заходи - тут бути використані не можуть з економічних міркувань. Про що свідчать спеціальні експерименти по підбору технологічних прийомів та методів, які проводив ДСНВП "Екоцентр" у минулі роки. Тоді було також проведено районування території по рівнях лісівницького догляду і розроблено "Рекомендації по проведенню еколого-лісівницького догляду за насадженнями". Виділено райони помірного, обмеженого та охоронного режимів ведення лісового господарства.

манітні заходи повинні забезпечити їх біологічну стійкість і високу продуктивність з поверненням їх до використання через 1-2 періоди напіврозпаду радіонуклідів (30-60 років).

Комплексне багатогалузеве господарство неможливе

Багато сільськогосподарських культур, навіть при невисокому рівні забрудненості орних земель, дають забруднену продукцію (бобові, гречка, капуста, редька, бруква, овес тощо). Окрім того, через низьку родючість ґрунтів виробництво продукції рослинництва буде нерентабельним, або ж вона буде неконкурентоспроможною, порівнюючи з вирощеною на чорноземах.

Основним напрямом сільськогосподарського виробництва могло б стати скотарство, якщо до природних кормів додати концентровані (зерно) і соковиті (силос, кормовий буряк). Чис-

підгодовувати свиней зеленою масою.

Стосовно великої рогатої худоби, то все залежить від пори року. Влітку накопичення радіонуклідів поступово наростає, а при стійловому періоді знижується. Це стосується і коней. Взагалі ж на стан здоров'я тварин радіоактивне забруднення помітного впливу не має. Надлишки поголів'я та вибракувані тварини протягом кількох років реалізуються з "Куповатого" господарства за межі зони для довідгодівлі чистими кормами. Термін не перевищує двох місяців, після чого м'ясо стає придатним для реалізації.

Розрахунки свідчать, що використання площ і природних луків зони для вирощування м'ясної худоби може стати рентабельним. Спочатку треба вкласти кошти, а потім господарство запрацює по принципу самокупності. А за сприятливих ринкових умов навіть

У зони є резерви

Еколого-економічне обґрунтування реабілітації радіаційно забруднених територій та проведення наукових досліджень

ральной частині (ЧАЕС, об'єкт "Укриття", "Вектор" тощо). Ці об'єкти або вже знаходились тут, або ж, як СВЯП, отримали завдання по захопленню і переробці радіоактивних відходів та ядерного палива. Зрозуміло, що подібні операції слід проводити на вже забруднених територіях, щоб не піддавати ризику чисті.

В умовах різної щільності забруднення на території зони відчуження розташовано 11 об'єктів природно-заповідного фонду України загальною площею майже 2200 га. На даний період підприємством "Екоцентр" ведеться підготовча робота по створенню фауністичного заказника у гирлі р. Прип'ять.

Найбільш перспективним і широкомасштабним напрямом господарського використання для зони відчуження є ліс. Адже деревина, порівняно з сільськогосподарськими культурами, відзначається найменшим накопиченням радіоцезію. Також ліс має велике значення для радіаційно забруднених земель, бо стабілізує радіоекологічну ситуацію, зменшуючи міграцію радіонуклідів. А товарна продукція з більшості лісових площ, що буде отримана через кілька десятиріч (через природний розпад радіонуклідів), тобто її питома активність, буде нижчою допус-

На певному етапі ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, коли гострота проблеми протидії радіаційному забрудненню територій і об'єктів децю зменшилась, виникла необхідність вивчення практичного вирішення можливостей їх реабілітації. Цими питаннями займались практично всі провідні наукові організації України, і, звичайно ж, фахівці чорнобильського ДСНВП "Екоцентр". Сьогодні ми друкуємо їхні висновки.

На безлісних територіях відбуваються процеси природного лісовідновлення. Але швидкість їх невелика, тому поновлюються в основному другорядні породи. Щоб інтенсифікувати саме необхідні процеси, розроблено технологію автоматизованої посадки сосни на нерелюгах, що дозволить прискорити заліснення і знизити трудовитрати.

Доведено, що майже на третині території можна отримувати чисту лісову продукцію. Тому нормативно-правова база, що регламентує лісокористування, потребує змін. В цілому, висновок напрашується такий: найбільш забруднені території назавжди будуть виведені з господарського обігу, а на відносно чистих ділянках необхідно розпочати роботи по відновленню повноцінної системи лісгосподарських заходів, з поступовою передачею в господарський обіг. А що стосується ділянок з середнім рівнем забруднення, то різно-

леними експериментами (дільниця "Куповате") доведено, що найкращий урожай кормів в умовах зони дають природні і сіяні травосуміші (пасовища, сінокоси), озиме жито, кормовий люпин. А на лучних і торфових ґрунтах: кукурудза, картопля і коренеплоди. Овес також відноситься до цієї категорії, але досягнути повністю йому заважають дикі свині. На цих землях до чистих відносяться картопля, морква, буряк та зернові. Радіоактивне забруднення сіна і зеленої маси зумовлює і певне забруднення м'ясної продукції сільськогосподарських тварин. І хоча внесення калійних добрив, вапна й інших компонентів майже в два рази зменшує накопичення радіонуклідів, але такі витрати економічно не виправдані. Якщо ж у раціоні для свиней переважатимуть столові відходи і зерно, то м'ясо у них практично чисте. Дещо підвищується вміст цезію в салі наприкінці літа, якщо

розширить своє виробництво. Первинна переробка продукції - забій поголів'я і реалізація не в живому вигляді, а в тушах. А потім виробництво м'ясних консервів та супутньої продукції дасть сталий прибуток.

Сільське господарство бажано планувати і поєднувати разом з лісгосподарською галуззю. Це забезпечить зайнятість працюючого персоналу у зимовий період.

Бджільництво у зоні відчуження можливе тільки розплідницьке, тому що вся бджолопродукція забруднена вище допустимих рівнів.

Риболовство може бути певним додатком, і в ДСНВП "Екоцентр" накопичено досвід вирощування рибопосадочного матеріалу цінних видів. Придатні водойми використовуються Іванківським рибкомбінатом.

Науково-дослідні роботи на замовлення іноземних інвесторів виконуються підприємствами, підпорядкованими МНС. Але їх науковий потенціал дозволяє суттєво збільшити обсяги таких робіт.

Юрій МАТУХНО,
заступник
директора
ДСНВП
"Екоцентр";
Андрій АРХІПОВ,
начальник
київського
відділення;
Микола КУЧМА,
провідний
науковий
співробітник